

Drept civil

MOȘTENIREA

Octavian Cazac

doctor în drept
conferențiar universitar
Facultatea de Drept
Universitatea de Stat din Moldova

Animus

Chișinău
2022

Monografia este recomandată de către:

— Consiliul științific al Facultății de Drept al Universității de Stat din Moldova
(hotărârea din 20 aprilie 2022)

— Departamentul Drept privat al Facultății de Drept al Universității de Stat din Moldova
(hotărârea din 31 martie 2022).

Recenzenți:

DANIELA ȚURCAN, dr. în drept, conf. univ.

ALIONA CARA-RUSNAC, dr. în drept, conf. univ.

Cartea a fost editată în cadrul seriei ANIMUS.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Cazac, Octavian.

Drept civil. Moștenirea / Octavian Cazac. – Chișinău: S. n., 2022 (Bons Offices). – 900 p.: fig. –
(Animus, ISBN 978-9975-87-988-0).

Bibliogr.: p. 854-869 (404 tit.). – 700 ex.

ISBN 978-9975-87-989-7.

347.65/.68

C 32

Tipărit la BONS OFFICES.

Orice reproducere sau copiere este interzisă fără încuviințarea expresă a autorului.

Pentru claritate:

— este interzisă prin lege fotocopierea sau scanarea paginilor din această lucrare;

— este interzisă prin lege plasarea paginilor din această lucrare pe platforme online (SCRIBD, torrente etc.).

CUPRINS DETALIIAT

Titlul I INTRODUCERE

Capitolul 1 Introducere în dreptul succesoral

§1 Noțiuni elementare ale dreptului succesoral	1
I. Introducere	1
II. Dreptul succesoral	2
1. Moștenirea trebuie reglementată	2
2. Precizări terminologice	3
3. Amprenta dreptului roman antic și influențe europene	4
III. Defunctul (<i>de cuius</i>)	4
IV. Moștenitorul	5
1. Moștenitorul ca succesor universal	5
2. Dreptul la moștenire	7
a) Definiție	7
b) Mai mult decât un drept	8
c) Nu există drept la moștenire înainte de deces	9
3. Moștenitorul ca lichidator	9
4. Beneficiarii succesoralii și emolumentul succesoral	11
a) Întâi creditorii	11
b) Apoi legatarii	11
c) Partajul succesoral: egalitatea este sufletul partajului	12
V. Masa succesorală	13
1. De la patrimoniu la masă patrimonială	13
2. Limitarea la patrimoniul lăsat de defunct	14
3. Componenta masei succesorale	15
a) Principiile în materia obiectului devoluțiunii succesorale	15
(i) Distincția tradițională între raporturi patrimoniale și nepatrimoniale	15
(ii) Păstrarea conținutului juridic al raporturilor transmisibile	16
(iii) Efectele cu caracter real vs efectele cu caracter obligațional	16
b) Transmisibilitatea raporturilor reale	17

c) Transmisibilitatea raporturilor obligaționale	17
d) Transmisibilitatea raporturilor de proprietate intelectuală	20
e) Transmisibilitatea calității de membru al persoanei juridice	20
(i) Persoanele juridice cu scop nelucrativ	21
(ii) Persoana juridică cu scop lucrativ	21
f) Raporturile familiale	23
g) Protecția juridică a valorilor intransmisibile	23
(i) Corpul uman	23
(ii) Situația drepturilor personalității	24
h) O problemă emergentă: situația bunurilor digitale	26
4. Corelația cu patrimoniul moștenitorului	33
a) Fuziunea maselor patrimoniale	33
b) Separarea maselor patrimoniale	34
§2 Principiile dreptului succesoral	35
I. Prezentare	35
II. Cum se transmite moștenirea?	35
1. Principiul transmisiunii universale	35
a) Sensul principiului	35
b) Transmisiunea unitară	37
c) Prima excepție: succesiunile anormale (particulare)	37
d) A doua excepție: devoluțiunea fracțiunilor din aceeași masă succesorală cârmuită de legea succesorală a diferitor state	39
2. Principiul dobândirii de drept	40
III. Cui i se transmite moștenirea?	41
1. Principiul libertății testamentare	41
2. Principiul moștenirii private, în familie	42
a) Sensul principiului	42
b) Dreptul de moștenire nu este un drept natural	44
c) Dimensiunea constituțională a moștenirii private	45
d) Fundamentele moștenirii private	46
(i) Moștenirea — instrument de coeziune familială	46
(ii) Moștenirea — instrument de politică economică	47
e) Tentativele eșuate de a abroga moștenirea privată	48
f) Observațiile lui Alexis de Tocqueville	49

Titlul II DEVOLUȚIUNEA LEGALĂ A MOȘTENIRII

Capitolul 2 Condițiile generale ale devoluțiunii

§3 Deschiderea moștenirii	52
--	----

I. Ideea generală	52
II. Momentul deschiderii moștenirii	53
1. Problemele-cheie în joc	53
2. Decesul	54
3. Declararea judiciară a decesului	55
III. Locul deschiderii moștenirii	55
1. Problemele-cheie în joc	55
2. Reședința obișnuită = domiciliu	57
3. Presumția de exactitate a înscrierii din actul de identitate	58
§4 Corelația dintre moștenirea legală și testamentară	60
I. Principiul	60
II. Neaplicarea titlului II al cărții a IV-a	62
III. Aplicarea distributivă a regulilor moștenirii legale și ale moștenirii testamentare	63
IV. Lipsa de popularitate a testamentelor	64
§5 Condițiile legale ale dreptului de a moșteni	66
I. Ideea generală	66
II. Capacitatea succesorală	68
1. Să existe o persoană... ..	68
2. ...la momentul deschiderii moștenirii	68
a) Principiul	68
b) Fentarea principiului prin testament	69
c) Situația comorienților și codecedaților	70
3. Excepția: capacitatea anticipată a copilului nenăscut (nasciturus)	71
4. Situația copilului conceput postum	73
III. Chemarea legală sau testamentară la moștenire	74
IV. Condiții negative	75
1. Nedemnitățile	75
a) Noțiune și delimitare	75
b) Temeiurile nedemnității	77
(i) Ideea generală	77
(ii) Omorul sau tentativa de omor	78
(iii) Împiedicarea libertății testamentare	80

(iv) Dolul sau violența asupra voinței testatorului	81
(v) Manipulări ilegale cu testamentul	83
(vi) Decăderea din drepturile părintești	83
c) Excluderea nedemnității	84
(i) Lipsa hotărârii judecătorești de anulare a dobândirii moștenirii	85
(ii) Înlăturarea nedemnității (iertarea)	85
d) Procedura de anulare	86
(i) Acțiunea în anulare	86
(ii) Persoanele care au dreptul să introducă acțiunea în anulare	88
(iii) Limitele temporare ale dreptului de a cere anulare	88
e) Efectul admiterii acțiunii în anulare	89
(i) Decăderea de la moștenire a nedemnului	89
(ii) Situația raporturilor juridice cu terții	89
(iii) Relațiile dintre nedemn și moștenitorul care îl înlocuiește	90
f) Nedemnitățile legatarului	90
2. Dezmoștenirea	91
a) Definiție și delimitare	91
b) Formele dezmoștenirii	91
(i) Testamentul negativ	92
(ii) Testamentul pozitiv	93
(iii) Cumularea dezmoștenirii exprese și instituirii moștenitorului testamentar	95
(iv) Limitarea drepturilor succesoriale ale moștenitorului rezervatar	95
c) Efectul juridic al dezmoștenirii	96
(i) Decăderea de la moștenire	96
(ii) Prezumția că tulpina nu este dezmoștenită	97
(iii) Intervenirea regulilor rezervei succesoriale	97
3. Renunțarea la moștenire	98

Capitolul 3 Moștenirea legală

§6 Dreptul de moștenire legală al rudelor	99
I. Introducere	99
1. Arhitectura sistemului	99
2. Soțul — în afara claselor	100
3. Prioritatea testamentului	100
II. Aranjarea rudelor pe clase de moștenitori	101
1. Sistemul de parentelă	101
2. Devoluțiunea pe tulpini (<i>per stirpes</i>)	106
3. Majorarea cotei succesoriale	107
III. Clasa I de moștenitori legali	107
1. Principiul proximității de rudenie cu defunctul și moștenirea pe tulpini	107

2. Egalitatea între copii (tulpini)	108
3. Principiul substituirii (reprezentarea succesorală)	109
IV. Clasa a doua de moștenitori legali	113
1. Introducere	113
2. Dreptul de moștenire al părinților	113
3. Decăderea de la moștenire a părinților	113
a) Unul dintre părinți a decăzut de la moștenire	113
b) Ambii părinți au decăzut de la moștenire	114
V. Clasa a treia de moștenitori legali	116
1. Chemarea la moștenire în cadrul clasei	116
2. Confuzii care trebuie evitate	118
VI. Clasele a patra și a cincea de moștenitori legali	118
1. Clasa a patra	118
2. Clasa a cincea	119
VII. Întreținerea mamei moștenitorului conceput	119
VIII. Rudenia	121
1. Ideea generală	121
2. Irelevanța stării civile a părinților copilului	122
3. Filiația	123
a) Principiul	123
b) Maternitatea	124
c) Paternitatea	125
(i) Aplicarea prezumției de paternitate față de soțul mamei	125
(ii) Recunoașterea voluntară a paternității de către tată	126
d) Litigiile privind filiația	126
(i) Stabilirea filiației	126
(ii) Contestarea filiației	126
(iii) Impactul litigiului asupra procedurii succesorale	126
(iv) Decăderea din drepturile părintești	127
4. Adopția copilului	128
§7 Dreptul de moștenire legală al soțului	130
I. Introducere	130
1. Fundamente	130
2. Relația cu rudele	130
3. Circumstanțe irelevante	132
a) Regimul matrimonial al soților	132
b) Alte circumstanțe irelevante	134

II. Condițiile dreptului de moștenire legală al soțului supraviețuitor	134
1. Relația de căsătorie	134
a) Principiul: recunoașterea doar căsătoriei înregistrate	135
b) Excepție: recunoașterea prin procedură specială a căsătoriilor religioase	135
c) Nulitatea căsătoriei	136
d) Divorțul pendinte	137
(i) Divorțul judiciar	138
(ii) Divorțul extrajudiciar	139
(iii) Delimitare de dezmoștenire prin testament	140
e) Acțiunea în nulitate a căsătoriei pendinte	140
2. Un soț să supraviețuiască celuilalt	140
3. Absența unei dispoziții testamentare contrare	140
4. Renunțarea; nedemnitătea	141
III. Absența substituției	141
IV. Cota succesorală a soțului supraviețuitor	141
1. Principiul	141
2. Chemarea la moștenire împreună cu descendenții defunctului (clasa I)	141
3. Chemarea la moștenire împreună cu rudele din clasa a II-a	142
4. Chemarea la moștenire împreună cu bunicii	142
5. Excluderea rudelor mai îndepărtate	143
6. Soțul care este și rudă îndepărtată	144
V. Dreptul de preciput al soțului supraviețuitor	144
1. Introducere	144
a) Origini	144
b) Fundament	145
2. Natura juridică	146
a) Calitatea de legat prevăzut de lege	146
b) Calitatea de pasiv al masei succesoriale	147
c) Nu este o rezervă succesorală	147
d) Statutul în procedura insolvenței	147
e) Alte efecte ale naturii juridice a preciputului	147
3. Condiții generale de naștere a dreptului la preciput	147
a) Chemarea la moștenirea legală	147
b) Lipsa unor dispoziții testamentare contrare	148
(i) Impactul dezmoștenirii	148
(ii) Excluderea dreptului de preciput	149
(iii) Concursul cu rudele defunctului	149
4. Bunurile care fac obiectul preciputului	149
a) Obiectele gospodăriei conjugale	149
(i) Obiectele de uz casnic	149
(ii) Apartenența la obiectele de uz casnic	150

b) Dreptul de preciput limitat în cazul moștenirii în concurs cu descendenții	151
5. Drept comparat	151
§8 Dreptul de moștenire legală al statului	153
I. Introducere	153
1. Moștenitor legal necesar	153
2. Natura juridică a dreptului statului la moștenirea vacantă	154
II. Condițiile chemării statului la moștenire	155
1. Condițiile de fond	155
2. Condițiile de procedură	156
III. Situația juridică specială a statului ca moștenitor legal	158
1. Statul nu poate decădea de la moștenirea legală	158
2. Răspunderea limitată a statului	159
3. Amânarea exercițiului calității de moștenitor	159

Titlul III DEVOLUȚIUNEA TESTAMENTARĂ A MOȘTENIRII

Capitolul 4 Testamentul – instrument de modelare a moștenirii

§9 Noțiunea și caracterele juridice ale testamentului	160
I. Introducere	160
1. Precizări terminologice	160
2. Funcțiile testamentului	163
3. Delimitare de actele juridice de dispoziție	165
4. Numerus clausus cu libertate de conținut	165
5. Alte criterii de delimitare	169
II. Caractere juridice	170
1. <i>Mortis causa</i>	171
2. Act juridic cu titlu gratuit: liberalitate?	171
3. Act juridic unilateral	172
4. Act juridic nesupus recepției	172
5. Caracterul personal și unipersonal	172
6. Revocabilitatea	173
7. Solemnitatea	173
a) <i>Actum în instrumentum</i>	173
b) Recunoașterea excepțională a testamentului verbal	175
c) Pomenile conform obiceiului locului	175
§10 Condițiile de validitate ale testamentului	176

I. Libertatea testamentară	176
1. Libertatea testamentară ca principiu structural al dreptului succesoral	176
2. Fundamente constituționale	177
II. Condițiile de fond de validitate	178
1. Capacitatea testamentară	178
2. Consimțământul testatorului	180
a) Manifestarea de voință și incidente	180
(i) Elementele manifestării de voință	180
(ii) Incidente: divergența dintre voință și manifestarea ei	183
b) Discernământul testatorului și incidente	184
(i) Discernământul diminuat	184
(ii) Mostre de jurisprudență	187
(iii) Schimbare de politică legislativă: tolerarea diminuării discernământului în cazul persoanelor cu dizabilități mentale	197
(iv) Acțiunea în anulare întemeiată pe un viciu de discernământ	198
(v) Aspecte de probațiune	200
c) Consimțământul neviciat al testatorului	201
(i) Eroarea	201
(ii) Influența altora – dolul testamentar	208
(iii) Violența ilicită	210
(iv) Legătura causală dintre viciu de consimțământ și dispoziția testamentară ..	211
d) Exprimat personal	211
3) Conținut legal	212
a) Introducere	212
b) Ordinea publică și bunele moravuri	213
(i) Supape de siguranță ale dreptului privat	213
(ii) Ordinea publică	214
(iii) Bunele moravuri	214
III. Condițiile de formă de validitate	216
1. Testamentele ordinare	218
a) Testamentele autentice	218
(i) Avantajele testamentelor autentice	218
(ii) Sediul materiei	219
(iii) Comunicarea voinței testatorului către notar	220
(iv) Consultarea notarială a testatorului	221
(v) Semnarea de către testator și girul notarului	221
(vi) Înregistrarea faptului autentificării	222
(vii) Cazuri speciale	223
b) Testamentele olografe	229
(i) Avantajele testamentelor olografe	229
(ii) Cerințe	230
(iii) Păstrarea	238

2. Testamentele privilegiate	238
a) Ideea generală	238
b) Testamentul autentic simplificat (în situații speciale)	239
(i) Condiții	239
(ii) Participanții	239
(iii) Întocmirea	240
c) Testamentul oral (de urgență)	241
d) Reguli speciale privind păstrarea și termenul de valabilitate	243
(i) Termenul de valabilitate al testamentelor privilegiate	243
(ii) Păstrarea testamentului	243
3. Sancțiunea nerespectării cerinței de formă	244
IV. Ineficacitatea dispoziției testamentare	244
1. Precizări prealabile	244
2. Regimul general al nulității	245
3. Regimul special al nulității relative	246
4. Regula nulității parțiale	247
5. Conversiunea dispoziției testamentare nule	248
a) Noțiune și fundament	248
b) Natura mecanismului	248
c) Condițiile conversiunii testamentului	249
(i) Actul juridic primar (supus conversiunii) lipsit permanent de efect juridic ..	249
(ii) Condițiile privind actul juridic de substituție (după conversiune)	250
V. Formulări de dispoziții testamentare	252
1. Model german complex	252
2. Formulări elementare: cum facem un testament acasă?	255
§11 Răzgândirea testatorului: Modificarea și revocarea testamentului	258
I. Revocabilitatea testamentului	258
II. Felurile revocării	260
1. Revocare printr-un nou testament	260
2. Revocarea testamentului prin distrugere sau modificare	262
3. Revocarea prin restituire de către notar	267
III. Revocarea revocării	268
§12 Căutarea voinței reale: Interpretarea testamentului	269
I. Introducere	269
II. Metodologia de interpretare a dispozițiilor testamentare	272

1) Cercetarea voinței reale, dar exteriorizate	272
2) Cuvintele folosite și sensul literal	273
3) Existența indiciilor în testament	274
4) Interpretarea coordonată a tuturor dispozițiilor	274
5) Circumstanțele extrinseci textului testamentar	274
6) Circumstanțele ulterioare întocmirii testamentului	277
7) Influența practicilor și a principiului ocrotirii buneî-credințe	277
8) Influența standardelor în materie de drepturi ale omului	278
III. Calificarea ca testament a unei manifestări de voință — <i>animus testandi</i>	279
IV. Probleme tipice de interpretare a dispozițiilor testamentare	280
1. Tolerarea inexactităților în identificarea persoanei	280
2. Lipsa rigorii în folosirea noțiunilor juridice	281
3. Desemnarea drept unic moștenitor	283
4. Dezmoștenirea indirectă	284
V. Interpretarea pro validitatem	284
VI. Reguli speciale de interpretare	286
1. Prezumții legale interpretative și norme supletive	286
2. Dubii privind tipul desemnării: moștenitor sau legatar	287
3. Dubii privind persoana desemnată	287
a) Desemnarea unui descendent	287
b) Referința la categorii de persoane, dar nu la numele lor	289
(i) Referința la „moștenitori legali”	289
(ii) Referința la „rudele” testatorului	289
(iii) Referința la „copiii” testatorului	289
(iv) Referința la „descendenții” terțului	290
(v) Referința la un grup de persoane	291
(vi) Caracterul echivoc al desemnării moștenitorilor	291
(vii) „Cei săraci” ca beneficiari testamentari	291
4. Reguli privind mărimea cotei succesoriale	292
a) Acrescământul	292
b) Dubii privind mărimea cotei succesoriale	293
(i) Cote insuficiente în caz că testamentul nu acoperă toată masa	293
(ii) Ajustarea cotelor inexacte	294
(iii) Cotele între mai mulți nu sunt determinate	294
(iv) Partea rămasă nedeterminată	294
(v) Cota succesorală comună	294
§13 Modelarea dispoziției testamentare prin includerea condiției	295
I. Libertatea de a modela dispozițiile testamentare prin condiții și tipurile lor	295

1. Libertatea	295
a) Desemnarea de moștenitor sub condiție	298
b) Desemnarea de legatar sub condiție	298
2. Interpretarea dispoziției testamentare de instituire a condiției	299
a) Reiterarea normelor legale	299
b) Menționarea simplelor motive	300
c) Doleanțe și sfaturi incluse în testament	300
d) Sarcină testamentară sau alt legat	300
e) Moștenitorul pe termen și legatarul pe termen	301
f) Clauza de supraviețuire	303
3. Nulitatea condiției	303
a) Condițiile uzuale și potestative	303
b) Condiția privitoare la succesiunea beneficiarului	306
4. Nesurvenirea condiției	307
5. Efectul nulității condiției asupra dispoziției testamentare în întregime	307
II. Interpretarea în cazul predecesului beneficiarului testamentar	308

Capitolul 5 Principalele dispoziții testamentare

§14 Instituirea moștenitorului	310
I. Introducere	310
II. Dispoziția testamentară de instituire a moștenitorului	311
1. Varietățile instituirii de moștenitor	311
2. Compatibilitatea cu alte calități	313
3. Obiect determinat sau determinabil	313
4. Determinarea eronată a moștenitorului	314
III. Delimitarea dintre desemnarea de moștenitor și desemnarea de legatar	315
1. O problemă frecventă de calificare	315
a) Dispoziția testamentară în discuție este o desemnare de moștenitor	315
b) Dispoziția testamentară în discuție este o desemnare de legatar	316
2. Neputința de a determina voința reală a testatorului	316
3. Prezumția de desemnare ca moștenitor	319
4. Dispoziția testamentară de distribuire între beneficiari ai bunurilor în funcție de natura lor	321
5. Dispoziția testamentară de distribuire între beneficiari a bunurilor în mod individual	321
IV. Testarea unui anumit bun	322
1. Principiul	322

2. Când alocarea de către testator a unui bun constituie o desemnare în calitate de moștenitor (<i>heredis institutio ex re certa</i>)	323
3. Abordarea similară în dreptul succesoral italian	326
4. Moștenirea prealabilă și subsecventă	328
5. Alocarea bunurilor individuale către mai mulți beneficiari: desemnare de unic moștenitor ori de comoștenitori?	328
6. Determinarea mărimii exacte a cotei succesurale (în fracții)	329
7. Reperul temporal al interpretării	331
 V. Instituirea moștenitorului de substituție	333
1. Natura juridică	333
2. Delimitare de moștenirea prealabilă și subsecventă	333
 §15 Devoluțiunea moștenirii în doi pași: moștenirea prealabilă și subsecventă	336
 I. Introducere	336
1. Definiția	336
2. Utilitate	337
 II. Instituirea moștenirii prealabile și subsecvente	338
1. Nevoia interpretării	338
2. Norme legale de interpretare și supletive	339
a) Moștenitorul testamentar încă nu este în viață la data deschiderii moștenirii	339
b) Instituirea implicită ca substituent	339
c) Omisiunea indicării moștenitorului prealabil sau subsecvent	340
d) Instituirea unui copil ca moștenitor prealabil	340
e) Decăderea unuia dintre comoștenitorii prealabili	340
3. Survenirea moștenirii subsecvente	341
a) Limitele temporale ale survenirii moștenirii subsecvente	341
b) Regula supletivă în lipsă de dispoziție testamentară	342
 III. Situația juridică a moștenitorului subsecvent	343
1. Dreptul eventual	343
2. Caracterul transmisibil prin moștenire	343
3. Actele juridice de dispoziție privind dreptul eventual	344
4. Renunțarea la moștenire	344
 IV. Situația juridică a moștenitorului prealabil	345
1. Atributul de dispoziție al proprietarului și limitele sale	345
a) Principiul: libertatea de dispoziție	345
b) Limite ale atributului de dispoziție	345
(i) Înstrăinarea imobilelor	345
(ii) Actele juridice de dispoziție cu titlu gratuit	347
(iii) Dispunerea de creanțe garantate	347

2. Obligațiile moștenitorului prealabil	347
3. Administrarea masei succesoriale de către moștenitorul prealabil	348
a) Obligația de a efectua administrarea ordinară	348
b) Remediile juridice pentru neexecutare	348
4. Masa succesorală ca masă fiduciară	349
a) Protecția masei succesoriale de urmărirea creditorilor personali	349
b) Subrogarea în cadrul masei succesoriale	349
V. Efectele survenirii moștenirii subsecvente	350
1. Dobândirea de plin drept și predarea masei succesoriale	350
2. Dreptul moștenitorului subsecvent la despăgubiri	350
3. Obligația moștenitorului subsecvent de rambursare a cheltuielilor	351
4. Restabilirea raporturilor juridice stinse	351
VI. Regimul mai relaxat: eliberarea de responsabilități a moștenitorului prealabil	352
VII. Răspunderea pentru obligațiile masei succesoriale	354
1. Înainte de survenirea moștenirii subsecvente	354
2. După survenirea moștenirii subsecvente	354
a) Răspunderea moștenitorului subsecvent	354
b) Răspunderea moștenitorului prealabil	355
VIII. Contractul dintre moștenitorul prealabil și cel subsecvent	356
§16. Controlul devoluțiunii: Execuțiunea testamentară	357
I. Noțiunea execuțiunii testamentare și natura juridică	357
II. Utilitatea execuțiunii testamentare	360
III. Diferitele modele de execuțiune testamentară	362
1. Ideea generală	362
2. Regimul diferitor tipuri de execuțiune testamentară	363
a) Regimul legal implicit al execuțiunii	363
b) Execuțiunea de simplă administrare	364
c) Execuțiunea de administrare pe termen lung	364
d) Execuțiunea testamentară în contextul moștenirii prealabile și subsecvente ..	364
e) Execuțiunea testamentară asupra legatarului	365
IV. Începutul și încetarea execuțiunii testamentare	366
1. Instituirea prin testament a regimului de execuțiune testamentară	366
2. Desemnarea persoanei executorului testamentar	367
a) Desemnarea persoanei executorului de către testator	367
b) Desemnarea persoanei executorului testamentar de către un terț	368

(i) Terțul numit de către testator	368
(ii) În subsidiar, notarul care desfășoară procedura succesorală	369
3. Începutul exercitării execuțiunii testamentare	370
4. Încetarea execuțiunii testamentare	372
a) Introducere	372
b) Revocarea judiciară a executorului testamentar	373
c) Încetarea prin expirarea termenului ori survenirea condiției	375
V. Coexecutorii testamentari	376
VI. Atribuțiile executorului testamentar	377
1. Introducere	377
2. Debutul: determinarea componenței masei succesorale	378
a) Obligația executorului de inventariere	378
b) Conținutul actului de inventariere	379
3. Administrarea ordinară a masei succesorale	380
a) Obligația de a desfășura administrarea ordinară a masei succesorale	380
b) Remediile juridice în caz de administrare necorespunzătoare	381
c) Instrucțiunile testatorului privind administrarea masei succesorale	382
4. Contractarea de obligații pe contul masei succesorale	383
a) Introducere	383
b) Execuțiunea asupra cotei succesorale	384
c) Contracte exclusiv obligaționale (fără efecte reale) și contracte cu efecte reale	385
5. Dreptul moștenitorului la degrevarea parțială de execuțiunea testamentară	385
§17 Beneficiar de alt fel: Instituirea legatarului	387
I. Instituirea legatului	387
1. Natura juridică a legatului	387
2. Instituirea legatului	391
3. Delimitarea legatului de alte figuri de drept succesoral	391
a) Delimitarea de desemnare a moștenitorului	391
b) Delimitarea de instrucțiunea de partaj	393
c) Delimitarea de sarcină	394
4. Legate instituite prin lege	394
5. Legatarul nu dobândește de plin drept elementul de activ din masa succesorală	394
II. Legatarul	396
1. Persoana legatarului	396
a) Ideea generală	396
b) Decăderea legatarului	397
c) Legatul subsecvent	398
2. Determinarea legatarului de către un terț	399

III. Debitorul legatului: persoana grevată	400
1. Cerințe privind persoana grevată	400
2. Limitele răspunderii persoanei grevate	403
3. Pluralitatea de persoane grevate	403
IV. Obiectul legatului	404
1. Noțiunea de obiect al legatului	404
2. Situația grevărilor preexistente asupra obiectului legatului	406
3. Avantajele și costurile obiectului legatului	406
V. Clasificarea legatelor	407
1. Clasificarea legatelor după conținutul juridic	407
a) Legatul de substituție	408
b) Legatul principal sau legatul grevat și sublegatul	408
c) Legatul prealabil și legatul subsecvent	408
d) Legatul prioritar al moștenitorului	409
(i) Introducere	409
(ii) Scutirea de sultă la partaj	410
(iii) Atribuirea unui moștenitor a dreptului de preluare a unui bun succesoral	412
e) Legatul cu legatar determinabil	413
f) Legatul comun	413
g) Legatul grevat de execuțiune	413
2. Clasificarea legatelor după obiect	414
a) Legatul bunului determinat din masa succesorală	414
b) Legatul bunului altuia	415
c) Legatul bunurilor de gen	415
d) Legatul unei sume de bani	416
e) Legatul cotei din activul net	417
f) Legatul dreptului real limitat	417
g) Legatul prin remitere de datorie	417
h) Legatul creanței	418
i) Legatul universal	418
g) Legatul cu drept de partaj	419
k) Legatul alternativ	419
l) Legatul cu scop	419
m) Legatul negativ sau implicit	419
VI. Poziția juridică a legatarului	420
1. Nașterea dreptului la legat	420
2. Legatarul ca creditor al masei succesorale	422
3. Pretenția rezultată din legat	424
a) Executarea legatului	424
b) Scadența legatului	425

VII. Aspecte istorice și de drept comparat	426
1. Origini romane	426
2. Poziția dreptului francez și românesc	427
3. Sistemul italian și spaniol	428
§18 Grevarea de alt fel: Sarcina testamentară	430
I. Introducere	430
1. Noțiuni	430
2. Aplicarea <i>mutatis mutandis</i> a regimului legatului	430
3. Funcție	431
4. Delimitare	432
a) Legatul	432
b) Simplele dorințe	432
c) Condiția unei alte dispoziții testamentare	432
5. Conținutul juridic al drepturilor succesoriale este nerestricționat	433
II. Conținutul și eficacitatea sarcinii	434
1. A da, a face sau a nu face	434
2. Ineficacitatea sarcinii testamentare	434
3. Sarcini posibile	436
III. Structura juridică a sarcinii	436
1. Ideea generală	436
2. Persoana grevată	438
3. Persoana în drept să ceară executarea sarcinii	439
4. Beneficiarul executării sarcinii	440
Capitolul 6 Limitele legale ale libertății testamentare	
§19 Rezerva succesorală	442
I. Introducere	442
II. Condițiile aplicării rezervei succesoriale	445
1. Persoana intră în cercul rezervatarilor	445
2. În absența testamentului, rezervatarul ar fi fost chemat la moștenire legală	446
3. Rezervatarul întrunea condițiile dreptului la întreținere conform Codului familiei	447
4. Testamentul încalcă rezerva succesorală	449
III. Calculul cotei succesoriale rezervatare	449
1. Cel puțin jumătate din cota legală	449
2. Rezervatarii care sunt, totodată, moștenitori testamentari	451

IV. Concurența dreptului la rezervă și la legat	452
V. Degrevarea rezervatarului	452
VI. Aplicarea regimului general al dreptului la moștenire	452
1. Principiul	452
2. Rezervatarul este ținut la raportul donațiilor	453
3. Limitarea rezervei cu bună știință	454
a) Dezmoștenirea întemeiată — o lacună care trebuie suplinită	454
b) Soluția actuală	454
VII. Reflecții: origini, drept comparat și perspective	455
1. Dreptul roman	455
2. Influența dreptului francez	455
3. O critică psihologică a sistemului napoleonic	457
4. Modelele rezervei în dreptul comparat actual	458
5. Alegerea de politică legislativă din Legea privind modernizarea Codului civil	459
6. Evoluția în viitor a rezervei succesoriale	461

Titlul IV SITUAȚIA JURIDICĂ A MOȘTENITORULUI

Capitolul 7 Protecția moștenitorului, a moștenirii și a circuitului civil

§20 Procedura succesorală și opțiunea succesorală	463
I. Opțiunea succesorală: a fi sau a nu fi moștenitor	463
1. Introducere	463
a) Modelele legislative posibile	463
b) Reforma din 1 martie 2019	464
2. Exercițarea dreptului la opțiune succesorală	468
a) Promovarea clarității: acceptarea expresă	468
b) Interpelarea provocatorie: acceptarea implicită	468
c) Renunțarea la moștenire	469
d) Natura dreptului la opțiune succesorală	469
e) Regimul comun al declarației de acceptare sau renunțare	470
(i) Act juridic unilateral	470
(ii) Act juridic solemn	470
(iii) Act juridic supus recepției	471
(iv) Act juridic care poate fi încheiat prin reprezentare	471
(v) Act juridic care poate fi încheiat după deschiderea moștenirii	472
(vi) Act juridic necondiționat	473
f) Termenul de renunțare la moștenire	473
g) Obiectul opțiunii	475
(i) Regula: acceptarea sau renunțarea la întreaga chemare la moștenire	475

(ii) Renunțarea de către moștenitorul legal la chemarea la moștenire testamentară	475
(iii) Chemarea la cote succesoriale distincte	475
III. Efectele renunțării la moștenire	476
1. Decăderea de la moștenire a renunțătorului și chemarea următorului moștenitor	476
2. Protecția creditorilor personali ai renunțătorului	476
IV. Anularea acceptării sau renunțării	478
1. Temeiurile nulității	478
a) Temeiurile generale	478
b) Eroarea privind temeiul chemării la moștenire	479
2. Acțiunea în anulare	479
V. Moștenirea dreptului de opțiune succesorală	480
1. Introducere	480
2. Moștenirea poziției juridice a primului moștenitor, inclusiv a dreptului de a renunța și relația cu a doua moștenire	481
a) Transmisibilitatea prin moștenire a dreptului de a renunța împreună cu masa succesorală a primului moștenitor	481
b) Relația dintre prima moștenire și a doua moștenire	483
3. Termenul de renunțare	484
a) Prelungirea în folosul moștenitorului moștenitorului (m1M1)	484
b) Continuarea termenului	485
c) Curgerea unui nou termen	485
4. Pluralitatea de moștenitori ai moștenitorului	485
a) Divizibilitatea dreptului de a renunța la prima moștenire	485
b) Moștenitorul este succedat de mai mulți comoștenitori proprii	486
c) Răspunderea față de creditorii primei mase succesoriale și ai celei de a doua mase succesoriale	487
d) Limitarea răspunderii	487
5. Efectele renunțării	488
a) Renunțarea la prima moștenire	488
b) Renunțarea de către unicul moștenitor al moștenitorului (mM1)	488
VI. Procedura succesorală	489
1. Caracterul extrajudiciar	489
2. Deschiderea procedurii succesoriale	490
a) Competența teritorială	491
b) Alt notar nu este deja învestit cu competență concretă	491
c) Cererea persoanei îndreptățite	491
3. Identificarea moștenitorilor	493
a) Rolul activ	493
b) Informarea persoanelor îndreptățite	494

c) Obținerea certitudinii fără întârziere	495
4. Eliberarea certificatului de moștenitor	496
5. Sinteza: Planul de acțiune al notarului	497
6. Incidente privind conținutul certificatelor de drept succesoral	501
a) Introducere	501
b) Rectificarea certificatului	502
c) Modificarea sau retragerea certificatului	503
d) Publicitatea incidentului	504
e) Contestarea actelor notarului în procedura succesorală	504
f) Suspendarea efectelor certificatului	505
§21 Custodia masei succesoriale	507
I. Scopul reglementării	507
II. Măsurile de custodie	508
1. Competența	508
a) Competența provizorie și obligația de sesizare a nevoii măsurii de custodie	508
b) Competența după deschiderea procedurii succesoriale	509
2. Gama de măsuri	509
a) Aplicarea sigiliilor	509
b) Luarea la păstrare a valorilor	510
c) Desemnarea unui custode	510
3. Corelația dintre măsuri	510
4. Temeiurile de recurgere la o măsură de custodie	511
a) nu se cunoaște niciun moștenitor	511
b) moștenitorii cunoscuți nu se află la locul deschiderii moștenirii	513
c) nu se cunoaște dacă există vreun moștenitor care a acceptat moștenirea	514
d) moștenitorul este minor și nu are reprezentant legal	514
e) în privința moștenitorului s-a inițiat o procedură de instituire a unei măsuri de ocrotire judiciare și nu are reprezentant legal	515
f) există alte temeieri prevăzute de lege	515
III. Desemnarea custodelui	516
1. Necesitatea	516
2. Obiectul custodiei	517
3. Natura juridică	518
4. Desemnarea custodelui	518
a) Luarea în posesie a masei succesoriale	519
b) Conservarea masei succesoriale	519
c) Inventarul	520
5. Împuterniciri și obligații	520
a) Rolul modelator al notarului	520
b) Obligația de conservare	522

c) Obligația de satisfacere a creditorilor masei succesorală	523
d) Desfășurarea procedurilor succesorală în alte jurisdicții	524
6. Remunerarea custodelui și rambursarea cheltuielilor	525
7. Răspunderea custodelui	525
a) Răspunderea față de moștenitor	525
b) Răspunderea față de creditorii masei succesorală	525
8. Încetarea	526
a) Decăderea temeiului custodiei	526
b) Revocarea custodelui	526
§22 Certificatul de drept succesoral	527
I. Certificatul de moștenitor	527
1. Introducere	527
2. Cuprinsul certificatului de moștenitor	528
a) Situația juridică atestată de certificat	528
b) Cuprinsul standard	528
(i) Identificarea moștenirii	528
(ii) Identificarea moștenitorului	529
(iii) Indicarea restricțiilor drepturilor moștenitorului	529
c) Masa succesorală nu se descrie în certificatul de moștenitor	530
d) Efectul în cazul indicării unor elemente adiționale	531
e) Certificatul limitat la masa succesorală din Republica Moldova	532
II. Efectele certificatului de drept succesoral	532
1. Introducere	532
2. Domeniu de aplicare	533
a) Certificatele cărora li se aplică art. 2557	533
b) Actele cărora nu li se aplică art. 2557	535
c) Precizări <i>ratione temporis</i>	535
3. Natura juridică a efectelor certificatului	535
4. Momentul producerii efectelor certificatului	536
5. Prezumția legală cu două laturi	537
a) Caracterul complet: că nu există fapte care modifică situația juridică descrișă	537
b) Prezumția negativă a certificatului	538
c) Particularitățile prezumției legale în caz de certificat de moștenitor eliberat moștenitorului prealabil	539
d) Neprezentarea certificatului de moștenitor cu restricții	541
e) Particularitățile în caz de execuțiune testamentară	541
f) Proba contrară	541
6. Protecția specifică a terțului care dobândește un bun din masa succesorală: ficțiunea de contractare cu persoana îndreptățită ori împuternicită	542
a) Dubla ficțiune juridică	542

b) Limitele ficțiunii	543
c) Scenariile în cazul certificatului de moștenitor	544
d) Scenariile în cazul certificatului de legatar	544
(i) Dobândirea obiectului legatului de către legatarul aparent	544
(ii) Actul de dispoziție al legatarului aparent	545
e) Condițiile ficțiunii de contractare cu persoana îndreptățită ori împuternicită (alin. (4))	545
(i) Prima condiție: Persoana îndreptățită ori împuternicită prin certificatul de drept succesoral încheie un act juridic de dispoziție	545
(ii) A doua condiție: Îndreptățirea ori împuternicirea dispunătorului este atestată de certificatul de drept succesoral, pe care s-a bazat terțul dobânditor	551
(iii) A treia condiție: buna-credință a terțului	554
f) Efectul ficțiunii — tămăduirea inexactității certificatului de drept succesoral în contextul unui act juridic de dispoziție	558
g) Pretenția de restituție a moștenitorului adevărat	562
(i) Pretenția față de terț (dobânditor)	562
(ii) Pretenția față de moștenitorul aparent (= dispunător)	563
7. Protecția terțului care execută o obligație față de masa succesorală	563
a) Generalități	563
b) Efectul liberatoriu pentru debitorul masei succesorale	564
c) Debitorul nu poate refuza executarea din cauza incertitudinii	565
d) Condițiile intervenirii ficțiunii de executare a obligației în folosul persoanei îndreptățite (creditor aparent) ori al persoanei împuternicite	565
(i) Dreptul de creanță satisfăcut prin executare aparține masei succesorale ...	565
(ii) Creanțe care nu aparțin masei succesorale	566
e) Pretenția de restituție a moștenitorului adevărat	566
(i) Pretenția față de terț (debitorul eliberat)	566
(ii) Pretenția față de moștenitorul aparent (= dispunător)	567
8. Efectul de legitimare a proprietarului	567
a) Certificatul de moștenitor — titlu de proprietate	567
b) Efectul de legitimare în raport cu registrele de publicitate	568
§23 Petiția de ereditate	569
I. Introducere	569
II. Persoana îndreptățită la petiția de ereditate	571
III. Persoana obligată prin petiția de ereditate	571
1. Posesorul masei succesorale	572
2. Persoana asimilată posesorului masei succesorale	573
3. Persoane care nu sunt posesori ai masei succesorale	574

IV. Obligația de predare a posesorului masei succesorală	574
1. Masa succesorală inițial dobândită	574
2. Substitutele	575
3. Valoarea folosinței	575
V. Răspunderea și drepturile posesorului masei succesorală pentru prejudicii	576
1. Posesorul de bună-credință neacționat în judecată	576
2. Posesorul după introducerea acțiunii	576
3. Posesorul de rea-credință	577
4. Dreptul posesorului la rambursarea cheltuielilor	577
VI. Transparența informației privind obiectul petiției de ereditate	578
VII. Excepțiile posesorului: prescripția extinctivă și uzucapiunea	579
1. Principiul certitudinii juridice	579
2. Excepția de tardivitate	579
3. Uzucapiunea	580
VIII. Natura juridică a petiției de ereditate	581
IX. Concurența acțiunilor și aspecte de procedură	581
1. Concurența pretențiilor	581
2. Aspecte de procedură	582

Capitolul 8 Moștenirea cu mai mulți moștenitori

§24 Indiviziunea succesorală	584
I. Introducere	584
II. Mănunchiul de interese contradictorii ocrotite prin indiviziune	588
III. Natura juridică a indiviziunii	590
1. Comunitate involuntară de persoane	590
2. Masa patrimonială specială	593
IV. Elementele constitutive ale indiviziunii	599
1. Comoștenitorul	599
2. Masa succesorală	599
3. Creșterea complexității – decesul unui comoștenitor până la partajul primei moșteniri	601
V. Subrogarea reală în cadrul masei succesorală	601
1. Noțiunea	601

2. Formele de subrogare reală	602
3. Protecția terților care contractează cu comoștenitorul	605
VI. Administrarea masei succesoriale	606
1. Definiția și reglementare	606
2. Îndreptățirea de a administra	608
3. Sarcinile și foloasele administrării	610
a) Costurile și sarcinile	610
b) Foloasele administrării	610
4. Administrarea extraordinară	613
5. Administrarea ordinară	616
6. Administrarea necesară	620
7. Administrarea creanțelor aflate în indiviziune	622
VII. Circulația cotei succesoriale ca bun incorporat	627
1. Dreptul asupra cotei succesoriale ca bun incorporat	627
2. Cerința de formă și de publicitate	630
3. Obiectul și efectul actului juridic de dispoziție	630
4. Dreptul de preemțiune în caz de vânzare a cotei succesoriale	631
VIII. Origini romane și drept comparat	631
1. Indiviziunea în dreptul privat roman	631
2. Indiviziunea în dreptul francez	632
3. Indiviziunea în dreptul italian	633
§25 Partajul succesoral	634
I. Introducere	634
II. Provocarea partajului	638
1. Persoana îndreptățită și întinderea dreptului	638
2. Excluderea cererii de partaj	639
a) Excluderea de către lege	641
b) Excluderea de către testator	642
(i) Natura excluderii testamentare a partajului	642
(ii) Varietățile de excludere testamentară a partajului	643
c) Excluderea de către comoștenitori	645
d) Excluderea judiciară a partajului	645
(i) Amânarea judiciară a partajului extrajudiciar	645
(ii) Suspendarea partajului judiciar	646
III. Principiile partajului	646
1. Ideea generală	646
2. Instrucțiunile de partaj ale testatorului	648

a) Natura juridică și opțiuni de modelare prin testament	648
3. Simplificarea situațiilor complexe — partajul cumulativ	651
4. Egalitatea în valoare	653
5. Formarea loturilor și egalizarea lor prin sultă	654
IV. Partajul efectuat de executorul testamentar	656
V. Partajul amiabil	657
1. Contractul de partaj	657
a) Natura juridică	657
b) Părțile	657
c) Cerințele de formă	658
d) Negocierea	659
e) Efectele juridice	660
2. Ieșirea unui comoștenitor din indiviziune (partajul parțial în subiect)	664
3. Partajul parțial (în obiect)	665
VI. Partajul judiciar	667
1. Introducere	667
2. Cerințe față de acțiunea în partaj	669
3. Participanții la proces	672
4. Procedura judiciară	673
a) Admisibilitatea pretenției de partaj	674
b) Determinarea condițiilor partajului	674
(i) Dezbateră notarială	675
(ii) Reluarea dezbaterii judiciare	677
5. Protecția creditorilor personali ai comoștenitorului	677
6. Modalitatea de realizare a partajului activului succesoral	678
a) Partaj în natură	678
b) Partaj în valoare	681
7. Formarea judiciară a loturilor	682
a) Criteriile generale	682
(i) Principiul atribuirii individuale	683
(ii) Rolul tulpinilor	683
(iii) Partajul complementar	684
(iv) Aplicarea subsidiară a regulilor partajului coproprietății	684
b) Criteriile prioritare: cauzele de preferință	684
(i) Ideea generală	684
(ii) Dubla calitate: moștenitor și coproprietar pe alt temei la momentul deschiderii moștenirii	686
(iii) Spațiu locativ al copartajantului	686
(iv) Spațiul activității de profesionist al copartajantului	687
(v) Atribuirea preferențială a accesoriilor agricole	687
(vi) Concurența dintre cauzele de preferință	687

VII. Efectele partajului	688
1. Efectul general	688
2. De la cine își dobândește lotul un copartajant: efectul declarativ sau constitutiv al partajului	689
3. Contribuția în caz de vicii în lotul de atribuire	693
a) Condițiile declanșării obligației de contribuție	694
(i) Descoperirea unui viciu al bunului atribuit	694
(ii) Respectarea termenelor-limită	694
(iii) Viciul să apară dintr-o cauză anterioară partajului	695
(iv) Contractul de partaj să nu fi exclus obligația de contribuție	695
b) Efectele declanșării obligației de contribuție	695
VIII. Obligația de raport între descendenți	696
1. Tratatul egal al copiilor defunctului	696
2. Condițiile raportului donațiilor	699
a) Comoștenitorul obligat la raportul donației	699
b) Comoștenitorul care profită de pe urma raportului donației	701
c) Cerințele față de donația raportabilă	702
3. Felurile și forma raportului donațiilor	705
a) Principiul raportului ideal	705
b) Metoda de calculare a valorii loturilor de partaj	706
c) Donațiile raportabile care depășesc lotul ideal de partaj	707
d) Dezvăluirea donațiilor raportabile	708
4. Raportul inversat — creșterea emolumentului descendentului care a avut grijă de <i>de cuius</i>	708
a) Noțiuni și condiții	708
b) Calculul sumei raportabile	710

Capitolul 9 Răspunderea moștenitorului

§26 Principiile răspunderii pentru obligațiile masei succesoriale	712
I. Organizarea sistemului de răspundere pentru obligațiile masei succesoriale	712
1. Principiul	712
2. Interesele în joc și principiul succesiunii universale	713
3. Moștenitorul ca lichidator	715
4. Privire generală asupra excepțiilor moștenitorului	716
a) Excepțiile temporare	716
b) Excepțiile permanente	717
II. Situația înainte de acceptarea moștenirii	718
III. Situația după acceptarea moștenirii	719
1. Introducere	719

2. Cele două excepții dilatorii ale moștenitorului	721
a) Noțiune	721
b) Excepția de 3 luni	722
c) Excepția procedurii somării publice a creditorilor	724
d) Excluderea excepțiilor dacă moștenitorul a pierdut dreptul de a-și limita răspunderea	725
e) Invocarea excepției de către custode	725
§27 Somarea publică a creditorilor	726
I. Introducere	726
II. Procedura somării publice a creditorilor masei succesoriale	726
1. Introducere	726
2. Persoanele îndreptățite să ceară somarea	729
a) Moștenitorul	729
b) Administratorul masei succesoriale	730
c) Custodele	730
d) Executorul testamentar	730
e) Cumpărătorul ori donatarul cotei succesoriale	730
3. Creditorii afectați de somare	730
4. Creditorii neafectați de somare	731
5. Înaintarea creanței	734
III. Excepția de creanță exclusă	735
IV. Excepția de tardivitate în declararea creanțelor	737
1. Noțiune și condiții	737
2. Efectele ridicării excepției	738
V. Procedura alternativă în caz de comoștenitori: somarea privată a creditorilor	739
1. Noțiunea și funcția	739
2. Procedura	739
3. Avantajul juridic obținut de comoștenitori	740
§28 Întocmirea inventarului	741
I. Noțiunea și funcția	741
II. Feluri de întocmire a inventarului	744
III. Întocmirea inventarului în termenul stabilit de notar	744
1. Cererea de stabilire a unui termen de inventariere	744

2. Stabilirea termenului de inventariere	747
3. Întocmirea inventarului	749
a) Un inventar întocmit cu asistență publică (art. 2457)	749
b) O cerere prin care el solicită întocmirea inventarului „oficial” (art. 2458)	750
c) O declarație prin care își însușește inventarul deja depus (art. 2459)	751
d) Depunerea inventarului de către un comoștenitor profită celorlalți comoștenitori	751
4. Efectele nedepunerii corespunzătoare a inventarului	752
5. Conținutul inventarului	753
6. Cererea directă a creditorului față de moștenitor de a depune o declarație pe proprie răspundere	754
7. Inventarul moștenitorului mincinos	755
§29 Răspunderea moștenitorului în limita masei succesoriale	758
I. Limitarea răspunderii prin separarea maselor	758
1. Principiul separării masei succesoriale de patrimoniul personal al moștenitorului ...	758
2. Efectul separării maselor asupra actelor și măsurilor moștenitorului	760
a) Comportamentul înainte de acceptarea moștenirii	761
b) Comportamentul după acceptarea moștenirii	761
c) Satisfacerea obligației masei succesoriale din contul activului masei succesoriale	762
d) Urmăririle creditorilor	763
e) Cheltuielile efectuate de moștenitor	763
3. Efectul separării maselor asupra confuziunii și consolidării	763
4. Efectul separării maselor asupra compensării	764
a) Compensarea declarată de un creditor al masei succesoriale	764
b) Compensarea declarată de un creditor personal al moștenitorului	764
c) Declararea compensării după separarea maselor	765
II. Administratorul masei succesoriale	765
1. Poziția	765
2. Desemnarea, supravegherea și remunerarea	765
3. Împuternicirile	766
III. Particularitățile administrării masei succesoriale solvabile	767
1. Condițiile instituirii administrării	767
a) Cererea de la o persoană îndreptățită	767
b) Relația dintre cheltuielile procedurii și valoarea masei succesoriale	769
2. Drepturile administratorului masei succesoriale	770
3. Obligațiile administratorului masei succesoriale	770
4. Încetarea administrării masei succesoriale	771
a) Condițiile încetării	771
b) Efectele juridice ale încetării administrării	772

IV. Particularitățile procesului de insolabilitate a masei succesorală	772
1. Cererea introductivă	772
2. Temeiurile intentării procesului de insolabilitate	773
3. Coordonatele esențiale ale procesului	774
a) Debitorul	774
b) Masa credală	774
c) Creditorul insolabilității	774
d) Administratorul insolabilității	776
V. Limitarea simplificată a răspunderii	778
1. Ideea generală	778
2. Excepția de insuficiență a masei succesorală	779
a) Scopul excepției	779
b) Condițiile invocării excepției	780
(i) Masa succesorală să fi devenit insuficientă	780
(ii) Moștenitorul să nu fi pierdut dreptul de a-și limita răspunderea	780
3. Excepția de supraîndatorare testamentară	781
a) Scopul excepției	781
b) Condițiile invocării excepției	782
(i) Supraîndatorarea testamentară a masei succesorală	782
(ii) Moștenitorul să nu fi pierdut dreptul de a-și limita răspunderea	782
4. Efectele invocării excepțiilor	783
a) Moștenitorul trebuie să dea dovadă de diligența unui administrator	783
b) Dreptul moștenitorului la rambursarea cheltuielilor	783
c) Desființarea confuziunii și consolidării; compensarea	784
d) Ordinea satisfacerii creditorilor masei succesorală	784
e) Obligația facultativă în cazul excepției de supraîndatorare testamentară	785
VI. Limitarea contractuală a răspunderii	785
S30 Răspunderea comoștenitorilor	787
I. Sistemul răspunderii comoștenitorilor	787
1. Opțiunile de răspundere și interesele în joc	787
a) Privire generală asupra opțiunilor de răspundere	787
b) Interesele în joc	788
2. Echilibrarea legală a intereselor în joc	788
3. Excepție: răspunderea nelimitată, dar divizibilă	789
4. Grevarea doar a unui comoștenitor cu o obligație a masei succesorală	790
II. Răspunderea înainte de partaj	791
1. Răspunderea înainte de acceptarea moștenirii	791
2. Răspunderea între acceptarea moștenirii și partaj	791
a) Răspunderea solidară	791

b) Opțiunile procesuale ale creditorului	792
c) Limitarea răspunderii (excepția de indiviziune)	793
(i) Sensul excepției	793
(ii) Aspecte de procedură	794
d) Situația comoștenitorului care a pierdut dreptul de a-și limita răspunderea ...	795
III. Răspunderea după partaj	796
1. Partajul	796
a) Sensul larg al noțiunii „partaj”	796
b) Înstrăinările premergătoare partajului	797
2. Răspunderea solidară	798
3. Limitarea răspunderii	798
a) Reguli generale privind limitarea răspunderii	798
b) Răspunderea divizibilă a comoștenitorului	799
IV. Răspunderea față de creditorul-comoștenitor	800
1. Înainte de partaj	800
2. După partaj	800

Titlul V PROBLEME SPECIALE ÎN DREPTUL SUCCESORAL

Capitolul 10 Materii conexe dreptului succesoral

§31 Înstrăinarea cotei succesorale	801
I. Introducere	801
II. Condiții de validitate	803
1. Obiectul contractului	803
a) Un bun incorporeal specific	803
b) Aspecte irelevante	804
c) Întinderea obiectului vânzării	805
2. Capacitatea	806
3. Condiții de formă	806
4. Formalități care nu sunt condiții de validitate ale contractului	806
a) Dreptul de preemțiune în caz de vânzare	806
b) Publicitatea vânzării	807
III. Efectele contractului	807
1. Principalele obligații	807
a) Obligația moștenitorului unic care a vândut întregul drept asupra masei succesorale	807
b) Obligațiile comoștenitorului unic care este vânzător al cotei succesorale	808
c) Obligațiile cumpărătorului	808

2. Transferul moștenirii la dobânditor și dobândirea drepturilor individuale	808
3. Trecerea riscului și răspunderea pentru vicii	809
a) Trecerea riscului	809
b) Răspunderea pentru vicii	809
4. Alte efecte juridice	811
a) Poziția cumpărătorului cotei succesoriale identică cu cea a moștenitorului	811
b) Distribuirea avantajelor și sarcinilor <i>inter partes</i>	812
5. Efectele față de terți	812
§32 Moștenirea transfrontalieră	814
I. Introducere	814
1. Provoacăriile moștenirii transfrontaliere	814
2. Aplicarea dreptului internațional privat	815
II. Legea aplicabilă succesiunii (<i>lex successionis</i>)	816
1. De la sistemul sciziunii la sistemul unității	816
2. Voința testamentară: <i>professio juris</i>	819
3. Regula supletivă: reședința obișnuită a defunctului la momentul decesului	824
a) Caracterizarea reședinței obișnuite	824
b) Discuție a unor cazuri mai complexe	829
(i) Reședința obișnuită personală și familială vs reședința obișnuită profesională	829
(ii) Defunctul cu două sau mai multe reședințe	829
(iii) Nomadul modern	830
4. Excepția: o altă lege, cu legătură mai strânsă cu moștenirea	833
5. Ordinea publică: înlăturarea de la aplicare a legii străine	835
6. Succesiunea vacantă	837
a) Originea problemei	837
b) Conflictul pozitiv (concurența între două state)	837
c) Conflictul negativ (refuzul de către legea ambelor state)	838
III. Legea aplicabilă dispozițiilor pentru cauză de moarte	838
1. Condițiile de validitate de formă	838
a) Dreptul internațional privat al Republicii Moldova	838
b) Convenția de la Haga din 1961	839
2. Admisibilitatea și condițiile de fond	840
a) Testamentul	840
b) Pactul privind o succesiune viitoare	841
IV. Competența internațională	843
V. Sistemul sciziunii impus de tratatele la care Republica Moldova este parte	844
1. Supraviețuirea sistemului sciziunii	844

Mostră pentru evaluare. Se interzice publicarea pe altă pagină decât animus.md
Sample for evaluation. Publication on a page other than animus.md is prohibited

2. Particularitățile moștenirii în sistemul sciziunii	846
a) Problema prealabilă: calificarea	846
b) Cercuri diferite de moștenitori	846
c) Rezerva succesorală	847
VI. Confirmarea drepturilor succesoriale în unele jurisdicții	848
1. Rațiune	848
2. Dreptul românesc	849
a) Dreptul postbelic	849
b) Dreptul după Revoluția din 1989	850
3. Dreptul francez	851
a) Actul de notorietate întocmit de notar	851
b) Titlul inventarului	852
c) Diverse certificate de proprietate sau de ereditate	852
d) Atestarea imobiliară	852
4. Dreptul german	853
5. Certificatul european de succesiune	853
Bibliografie	854

Află mai multe pe animus.md/biblio

Mostră pentru evaluare. Se interzice publicarea pe altă pagină decât animus.md
Sample for evaluation. Publication on a page other than animus.md is prohibited

Află mai multe pe animus.md/biblio

Mostră pentru evaluare. Se interzice publicarea pe altă pagină decât animus.md
Sample for evaluation. Publication on a page other than animus.md is prohibited